Wstęp

W wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich agroturystyka odgrywa coraz bardziej znaczącą rolę. Zainteresowanie tą przedsiębiorczością gospodarczą przez gospodarstwa rolne wynika z powodów ekonomicznych (ich właściciele poszukują dodatkowych źródeł dochodu), organizacyjno-prawnych (rozwój działalności agroturystycznej wspomagają stowarzyszenia agroturystyczne, ośrodki doradztwa rolniczego oraz sprzyjające przepisy prawne), społecznych (mieszkańcy miast mają coraz większe potrzeby i motywy spędzania czasu wolnego w spokojnym i społecznie bezpośrednim środowisku wiejskim) i ekologicznych (turyści coraz szerzej pragną kontaktu z czystą i zdrową przyrodą obszarów wiejskich).

Agroturystyka w ujęciu ekonomicznym jest częścią agrobiznesu[1], która tak samo jak agrobiznes w gospodarstwie rolnym poza nim obejmuje wytwarzanie środków produkcji i usług, ich dystrybucję i konsumpcję zaspokajających potrzeby agroturystów i wytwórców.

Prowadzenie agrobiznesu łączy się z aktywną postawą człowieka determinowaną potrzebami i motywami przedsiębiorcy skierowanymi na osiąganie sukcesu ekonomiczno-społecznego. Sukces ten zależny jest od gospodarstwa rolnego oraz jego uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych.

Celem książki jest m.in. próba udzielenia odpowiedzi na pytanie: dlaczego agroturystyka jako element agrobiznesu, pomimo ekonomiczno-społecznego znaczenia w środowisku wiejskim i osiągniętego poziomu organizacyjno-zarządczego w świadomości społecznej i praktyce gospodarczej mieszkańców wsi, jest uważana za mało znaczącą formę przedsiębiorczości na wsi? Kierując się celem pracy, w monografii z konieczności uwzględniono wieloaspektową analizę przedsiębiorczości agroturystycznej, którą przedstawiono w poszczególnych rozdziałach.

W rozdziale pierwszym, wprowadzającym w obszar turystyki w ogóle, uwzględnione zostały podstawowe pojęcia przedmiotu badań, ułatwiające zrozumienie dalszych zagadnień z zakresu agroturystyki. Agroturystyka traktowana jest jako

[1] Zob. szerzej: D. Knecht [2009].

jedna z form przedsiębiorczości wiejskiej. Dlatego też w rozdziale drugim scharakteryzowano społeczno-gospodarcze aspekty obszarów wiejskich oraz istotę przedsiębiorczości. Rozdział trzeci stanowi kontynuację treści rozdziału poprzedniego, poświęcony bowiem został charakterystyce przedsiębiorczości agroturystycznej. Omówiono w nim m.in. funkcje i bariery rozwoju agroturystyki oraz rynek agroturystyki w Polsce.

Przedsiębiorczość agroturystyczna jako zorganizowana działalność gospodarcza prowadzona jest w gospodarstwie rolnym, zwanym gospodarstwem agroturystycznym. Charakterystykę gospodarstwa agroturystycznego i uwarunkowania jego funkcjonowania zawiera rozdział czwarty. Rozdział piąty poświęcony został produktowi agroturystycznemu, który tworzony jest w gospodarstwie agroturystycznym w celu zaspokojenia potrzeb agroturystów.

Produktem agroturystycznym interesują się różne kategorie turystów, zróżnicowanych według odmiennych kryteriów. W ten sposób następuje segmentacja rynku agroturystycznego, którą omówiono w rozdziale szóstym.

Rozdział siódmy zawiera charakterystykę aktywności turystyczno-rekreacyjnej uprawianej przez poszczególne segmenty rynku. Zróżnicowane formy aktywności turystyczno-rekreacyjnej agroturystyki determinowane są odpowiednimi warunkami działalności gospodarstwa.

Jednym z uwarunkowań działalności gospodarstw agroturystycznych determinujących ich skuteczność i efektywność jest promocja. Ważniejsze zagadnienia na ten temat, zwłaszcza instrumenty promocji w agroturystyce oraz program działań promocyjnych gospodarstwa agroturystycznego, zawarte zostały w rozdziale ósmym.

Przedsiębiorczość agroturystyczna to nie tylko indywidualna potrzeba właściciela gospodarstwa rolnego. Wymaga ona zorganizowanego wsparcia instytucjonalnego. Znaczenie podstawowych instytucji w rozwoju agroturystyki prezentuje rozdział dziewiąty.

Ujęte w rozdziale dziewiątym organizacje, które silniej lub słabiej wspierają przedsiębiorczość agroturystyczną, współprzyczyniają się również do kształtowania lokalnej i ponadlokalnej przestrzeni przyrodniczej, kulturowej i ekonomicznej, determinującej agroturystykę. Zagadnienia te omawiane są w rozdziale dziesiątym, w którym agroturystykę ujęto również z pozycji ekonomii rolnictwa, wskazując na znaczenie w jej rozwoju czynnika ziemi i renty agroturystycznej.

Rozdział jedenasty charakteryzuje edukacyjne aspekty agroturystyki. Z jednej strony działalność agroturystyczna kształci i wychowuje, czego przykładem są tzw. „zielone szkoły", a z drugiej zaś jest oczywiste, że do podjęcia przedsiębiorczości agroturystycznej muszą być odpowiednio wyedukowani i fachowo przygotowani rolnicy. W tym celu potrzebny jest odpowiedni system kształcenia agroturystycznego.

Wszystko, co dzieje się w agroturystyce ma swoje źródła w gospodarstwie rolnym, a więc w mikroskali. Zachodzi zatem konieczność spojrzenia jeszcze raz na gospodarstwo agroturystyczne z pozycji wiedzy zarządczo-marketingowej niezbędnej współczesnemu właścicielowi – menedżerowi tego gospodarstwa i jego rodzinie. Problematykę zarządzania gospodarstwem agroturystycznym obejmuje rozdział dwunasty.

Rozdział trzynasty zawiera opis procesów i tendencji globalizacyjnych wsi, jej mieszkańców oraz przedsiębiorczości agroturystycznej. Rozważania zawarte w tym rozdziale wsparte zostały aktualnymi wynikami ogólnopolskich badań empirycznych prowadzonych na obszarach wiejskich i poświęconych ich przemianom społeczno-ekonomicznym.

Ostatni rozdział książki obejmuje syntetyczną charakterystykę przedsiębiorczości agroturystycznej rozwijanej w niektórych krajach Unii Europejskiej. Wydaje się celowe porównanie rodzimych doświadczeń w agroturystyce z osiągnięciami w tym zakresie w Europie.

Pisaniu książki przysłużyła się metodologia badań naukowych, której podstawowym założeniem jest wzajemne uzupełnianie się przyjętych metod badawczych. W pracy wykorzystane zostały następujące jakościowe i ilościowe metody badawcze:

- metoda analizy porównawczo-krytycznej literatury przedmiotu;
- metoda analizy dokumentów urzędowych pochodzących ze stowarzyszeń agroturystycznych, samorządów terytorialnych i gospodarstw agroturystycznych;
- metoda analizy raportów badań empirycznych oraz materiałów statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) i Wojewódzkich Urzędów Statystycznych (WUS);
- metoda obserwacji uczestniczącej i wywiadu bezpośredniego, których wartość ostatnio coraz bardziej jest doceniana w tworzącej się nowej dziedzinie badań ekonomicznych, to jest w ekonomii doświadczeń[2].

W monografii wykorzystano wyniki badań empirycznych prowadzonych przez autora w długoletniej pracy naukowo-dydaktycznej na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu. Szczególnie przydatne okazały się wyniki badań empirycznych prowadzonych w ramach projektu badań statutowych pt. *Przedsiębiorczość czynnikiem przemian społeczno-gospodarczych społeczności wiejskiej i małomiasteczkowej* (nr 511-02-117) finansowanego ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Książka zawiera również własne przemyślenia autora o znaczeniu teoretycznym i poznawczo-aplikacyjnym, ukształtowane doświadczeniami badawczymi i dydaktycznymi. Zawarte w niej treści mogą okazać się przydatne w praktyce dydaktycznej i gospodarczej wielu instytucji zainteresowanych rozwojem obszarów wiejskich. Mogą tym samym być impulsem dalszych dociekań i inspiracji badawczych omawianych zagadnień.

Autor pragnie skierować słowa podziękowania Recenzentom dzieła, Pani Profesor Krystynie Krzyżanowskiej i Panu Profesorowi Aleksandrowi Szwichtenbergowi za cenne merytoryczne i rzeczowe uwagi, których uwzględnienie wpłynęło na ostateczny poziom naukowy publikacji.

Jan Sikora

[2] Zob. szerzej: B. Marciszewska [2010] oraz B.J. Pine II, J.H. Gilmore, [1999, s. 9].